

Grønvoldbanen – Den vakre idrettsplassen som ble tatt av industrien

Ivar A. Johnsen, forfatter og siviløkonom

Rundt fyrstikkfabrikken på Helsfyr lå et livskraftig lite samfunn. Grønvold, området nord for Fyrstikktorget på Helsfyr, har navn etter Grønvold gård. Når Grønvold Idrettslag stiftes i 1913 finnes det ingen idrettsbaner i Bryn-området. Når Grønvoldbanen anlegges på dugnad i 1914 er det ingen som det at den bare skal vare

i 40 år, begivenhetsrike år med idrettsglede, arbeiderkamp, idrettsforlik, krigsår, nyvunnen frihet og industrireising.

Dette er historien om idrettsbanen som ble bygget i blind tillit til at fabrikkieernes lovnad skulle være evig.

Foto: Widerøes Flyveselskap / Romnæs

Oslo byarkiv

Grønvold med fyrstikkfabrikken i forgrunnen og idrettsbanen innringet. Fotograf: Romnæs, Widerøes Flyveselskap 1936, Oslo byarkiv.

I Østre Aker

Grønvold er området som i dag ligger nord for Fyrstikktorget ved Helsfyr. Navnet er etter Grønvold gård som ble utskilt fra Øvre Valle i 1810. Grønvold blir tidlig kjent for sitt store hageanlegg og den velholdte lindealléen langs gårdsveien.

I 1872 selges gården til A/S Nitedals Tændstikfabrik. Fabrikken tar straks i bruk gårds-

bygningene til boliger for fyrstikkarbeidere. I 1912 bygges nye arbeiderboliger i det som blir Grønvold Hageby. De åtte to-etasjers gule murbygningene er i dag kategorisert som bevaringsverdige.

Fyrstikkfabrikken huser mange familier på Grønvold gård. Bare i gårdshusene bor det 82 personer og både uthus og stabbur brukes til beboelse. Boligtilbudet for arbeidere er på den-

ne tiden dårlig og preget av trangboddhet.

Når de to fyrstikkfabrikkene på Bryn slås sammen i 1927, flytter Bryn & Halden fra Fyrstikkbakken ved Bryn bro til Grønvold. Den nye bedriften får navnet Bryn-Halden & Nitedals Tændstikfabrik A/S og eies av storkonsernet Swedish Match AB.

Idretten i Aker vokser fram

Ved inngangen til 1900-tallet er Bryn og Grorud de store industristedene i Akersdalen, og begge har egen jernbanestasjon. Langs jernbanen og Alnaelva vokser det fram en rekke industribedrifter. Her finnes blant annet bomullsspinnerier, malingfabrikker, teglverk og kjemisk industri. Fyrstikkfabrikkene på Bryn og Grønvold er blant de største bedriftene i området og sysselsetter ved århundreskiftet til sammen 1000 personer. Til tross for at begge fabrikkene har boliger bor de fleste arbeiderne på Kampen og

Grønvold hageby slik den ser ut i dag.
Foto: Ole Anders Flatmo 2013, Riksantikvaren.

Vålerenga.

Når folkehelse får økt fokus begynner idretten å vokse fram. De første idrettslagene i Østre Aker er Ski- og Fotballklubben Hasle i 1911 samt

Kartet viser Grønvolds beliggenhet. Fyrstikkfabrikkene eide hele området som er omkranset av Ensjø, Lilleberg, Valle-Hovin og Helsefyr. Kart over Aker 1938, eier Oslo kommune.

Bryn Sportsklubb og Bryn Atletklub i 1912. De to sistnevnte slås sammen i 1914. Skiidrett og løping er mest utbredt. Fotball spilles kun i byene av kun et fåtall.

I Kristiania er det trangt om plassen og vanskelige forhold for idretten. Idrettsanlegg blir lenge ikke ansett å være et kommunalt ansvar i hovedstaden. Fram til 1916 er alle sportsplasser i Kristiania enten privateide eller privatdrevne.

I Aker kommune er det mer plass, men ingen vilje til å bruke penger på idrettsanlegg. Komitéen som i 1911 foreslår innkjøp av areal til idrettsformål, blir nedstemt i kommunestyret. Blant forslagene er kjøp av arealer ved Nordre Skøyen Hovedgård. Først fra 1921 gir Aker kommune lån og tilskudd til idrettslag som vil anlegge idrettsplass. Aker kommune bygger aldri selv idrettsplasser.

Grønvold Idrætslag

Når Grønvold Idrætslag stiftes i 1913 finnes det ingen idrettsbaner i og rundt Bryn. De få lagene i Aker deltar de første årene i Kristiania fotballkrets. Disse lagene tas inn før fotballkretsens inntaksstopp i 1915. Først i 1920 dannes Aker en egen fotballkrets.

Den første idrettsbanen i Østre Aker anlegges inne på området til den elektrotekniske bedriften Per Kure A/S på Hasle i 1911. Etter hvert kommer det idrettsbaner hos flere store fabriker i Aker.

Grønvold Idrettslag etableres med nær tilknytning til fyrstikkfabrikken. Blant grunnleggerne er brødrene Einar og Alf Eriksen, som bor i arbeiderboligene på Grønvold. Når idrettslaget spør fabrikkledelsen om å få bruke et gressbevokst jordstykke ved Grønvold gård, får de ja, men det inngås aldri en formell leieavtale.

Opparbeidelse av banen skjer på dugnad. Etter iherdig innsats er Grønvoldbanen noenlunde klar til bruk sommeren 1914. I begynnelsen er de fleste medlemmene i Grønvold IL barn av arbeidere ved fyrstikkfabrikken. Brødrene Eriksen er selv aktive i friidrett og bidrar også som

Fanen til fyrstikkerarbeiderne på Grønvold. Foto:ARBARK

Idrettslagets fane.

Foto: Kåre Pedersen, Malerhaug-posten 2003

Grønvold idrætslag
avholdt sin første konkurranse i fri idræt søndag den 14. juni. Der konkurrertes i to klasser, over og under 18 aar. I den ældste klasse blev re-

Faksimile fra Social-Demokraten 18.6.1914

funksjonærer på stevner.

Den første konkurransen på Grønvoldbanen er et klubbstevne i friidrett søndag 14. juni 1914. Det konkurreres i klassene over og under 18 år. På den store gressletta er øvelsene 1500 meter, 5000 meter, lengdesprang, kulestøt, spydkast og høydesprang.

Neste stevne finner sted først i oktober samme år. «Grønvolds Idrætslag, en våre yngste idrætsforeninger, avholdt sin første aarlige konkurranse i fri idræt den 18. og 19. Konkurransen blev holdt paa foreningens nye græsbane, ... som dog ikke blir færdig før næste aar.» Avisa beretter om jevnt gode resultater særlig i betraktning av at utøverne kun har trent siden i sommer. Tidligere nevnte Einar Eriksen deltar på 100 og 400 meter, i sprang og kast, og er også tidtaker i landeveisløpet.

1915 bringer flere friidrettsstevner, men også den første fotballkampen på Grønvold. Det er B-lagene til Grønvold og Skøien som får æren av å innvie den ganske så ujevne sletta. Grønvold får raskt lag også i de yngre årsklasser og i september spiller guttelaget sin første kamp mot Reidulf Sportsklubb fra Sofienberg.

Det skal gå mange år før avisene igjen refererer fra fotballkamper på Grønvold. Trolig viste det seg at banen var lite egnet til ballspill.

Hovedstaden har lenge stor mangel på idrettsbaner. Fra 1917 arrangerer derfor Vålerengens IF klubbmesterskap i friidrett på Grønvoldbanen. Såkalte pokalkamper er svært populære. Når Sørli IF og Tøyen Turn- og Idrætsforening inviteres til Grønvold i 1917 konkurrerer 40 mann i seks øvelser. Harry Rydberg fra Grønvold IF får bestemannsprisen.

De neste årene er rekrutteringsstevner for gutter i Østre Aker. «Og med det tak fri idrætten nu begynder at faa héroppe kan vi garantere at der skal bli knivskarpe konkurranser borte paa Grønvoldspladsen søndag. Grønvolds Idrætslag og Ulven Idrætsforening som sammen arrangerer stevnet fortjener al mulig paaskjønnelse for

En fotballkamp
utkjæmpedes søndag formiddag mellem Grønvold og Skøien fotballags B-hold paa førstnævntes bane ved Bryn.
Sidstnævnte lag seiret efter et pent spil med 4—3.

Faksimile fra Social-Demokraten 16.8.1915

Stevnet paa Grønvold.
Grønvold Idrætslag og Ulven Idrætsforening arrangerte et idrætsstevne for Akersklubber paa Grønvold søndag 16. Det var solskin og godt humør, alt var bra, naar undtages en «frisk luftning» som faldt mer i seilernes end i sprinternes smag. I 100 m. løpet var der

Faksimile fra Akers-Posten 21.6.1918

Grønvold idrætsforening har delvis ved medlemmenes eget arbeide og med stor imøtekommenhet fra Nitedal Tændstikfabrik faat anlagt en god bane paa sistnævntes eiendom. Trods banen er helt ny, viste den sig godt brukelig til fri-idræt, særlig løpebanen var i god stand.

Faksimile fra Aftenposten 11.6.1923

Grønvold Idrettsforening inn i A. I. F.
Siste uke fikk Arbeidernes Idrettsforbund en ny forening.
Den kjente forening Grønvold Idrettsforening, som holder til paa banen ved Grønvold fystikkfabrikk besluttet paa sin generalforsamling aa melde sig inn i Arbeidernes Idrettsforbund.

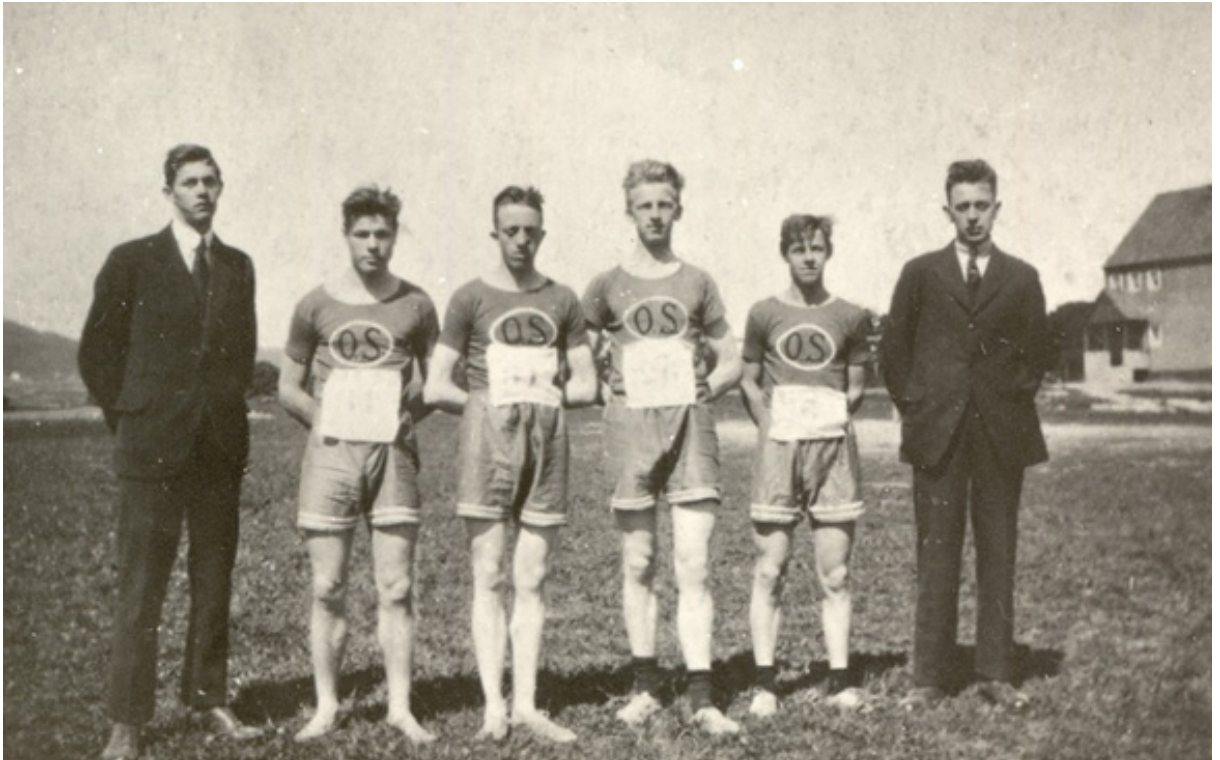
Faksimile fra Norges Kommunistblad 12.4.1926

dette prisværdige forsøk paa at ophjælpe bygdens idrætsliv.»

Utover 1920-tallet blir Grønvoldbanen stadig mer nedslitt og full v humper. I omtalen fra stevner og kamper påpekes ofte de dårlige baneforholdene og den sjenerende vinden. Først i 1923 utbedres banen skikkelig og omtales i avisene som helt ny og med en særlig god løpebane.

Etter kampene i 1915 går det åtte år før det igjen spilles fotball på Grønvold. Høsten 1923 innvies den oppgraderte banen når Kristianiamesteren i gutteklassen Strong kommer på besøk.

At den nye banen er etterlengtet vises ikke minst når A-lagene kommer på besøk. I oktober 1923 legger arbeiderfotballen i Kristiania pokalkampen mellom SK Rapid, Sagene BK og Jordal IF til Grønvold.

Opsahl Sportsklubbs deltager i friidrettsstevne på Grønvold. Foto: Østensjø lokalhistoriske bilder (datasatt til før 1927)

Arbeideridretten kommer til Grønvold

Grønvold IL går i 1926 inn i Arbeidernes Idrettsforbund (AIF), et forbund som blir etablert i opposisjon til det borgerlige Landsforbundet for idrett (LFI). Grønvold blir tidlig kjent for sin klassebevissthet. Det var her fyrstikkarbeider-skene iverksatte sin første streik i Norge. På det meste har Grønvold IL 700 medlemmer. Klubben blir spesielt gode i fotball og hevder seg bra også i friidrett og langrenn. Klubben har også utøvere i boksing og bryting, idretter som den gang flyttet ut om sommeren og derfor ofte å se på Grønvoldbanen.

Tidlig i 1920-årene tiltar en gryende idrettskonflikt i Norge. Hovedmotstanderne er Norges Landsforbund for Idrett og Arbeidernes Idrettsforbund. LFI vil ha en idrett som er uavhengig av politikk, mens AIF ser idretten som et middel i kampen for et mer rettferdig samfunn. I perioden 1924 til 1936 er det full strid mellom de to konkurrerende idrettsforbund. De holder adskilte konkurranser, har egne landslag og nekter ethvert samarbeid. Fra 1936 skjer en viss oppmykning etter at Stortinget griper inn og iverksetter idrettsforliket.

Tilslutningen til AIF gir et veldig oppsving i ak-

tivitetsnivået på Grønvold. IL Spartakus legger sitt årlige terrengløp til Grønvold ikke minst fordi banen «ligger pent til». Fra 1926 tas Grønvold i bruk også for AIF-kamper i Akershus krets og lånes også til tider av AIF Oslo. Grønvold ILs første kamp i AIF-serien går 16. mai 1926. «Paa Grønvold bane slo søndag Grønvold Idrettsforening Enerhaugens Sportsklub med 3—1.» Andre lag som spiller på Grønvold dette året er Salomon Skofabrikk, Jordal, Sterling, Sagene og Spartakus.

Også NM i arbeiderfotball tar i bruk Grønvold. Når Oslolagene Vika og Jordal møtes, referes kampen i avisa Arbeideridrett: «*Vika-Jordal 2-1. Igår møttes disse lag til kamp i første runde i Norgesmesterskapet. Kampen blev spilt på Grønvold bane i overvær av et par hundre tilskuere.*»

I 1929 vekker det forargelse på Grønvold når Bjart, Freidig og Hellerud Sportsforening går

sammen om å ferdigstille Trasop Idrettsplass. Det vekker oppsikt at to AIF-klubber går i samarbeide med den borgerlige klubben Bjart. Bakgrunnen sies å være at Freidig og Hellerud ikke føler seg hjemme på Grønvold fordi «stedet oppleves som for langt hjemmefra.»

Fronten mellom den arbeideridretten og borgerlige idrett er steil mange steder. På Grønvold derimot brukes banen også av borgerlige klubber og bedriftsidrett. I 1929 er det korporasjonsfotball, bedriftskamp for funksjonærer, på Grønvold når Den Kjemiske Fabrikk Norden møter Alf Bjerke Malingfabrikk. Senere samme år møtes Zebra-klubben og Jacobsens Farveutvalg i samme serie. Borgerlige klubber som Kampørn og Vålerenga har regelmessig treninger og kamper på Grønvold i disse årene.

Når Kampen IF feirer 5 års-jubileum på Grønvold kjemper de innbudte lag om «... en vakker

Grønvoldbanen fotografert fra hagebyen i 1933. Foto: Norsk Teknisk Museum.

pokal opsatt av restauratør Moen på Olympen.» Senere i sesongen møtes arbeiderungdomslagene Østre og Hasle til fotballkamp på Grønvoldbanen. Både jentene og guttene stiller egne lag. Kampene ses 5-600 tilskuere og om kvelden er det fest i Økern idrettslokale.

De aktive 30-åra

Utover 1930-årene er det mest arbeideridret-

ten som bruker Grønvoldbanen. Når åpningscupen legges til Grønvold i 1931 løses problemet med like draktfarger ved at klubbene må sende inn en fargelagt tegning av klubbens drakt.

Når Bryn og Hasle Arbeiderungdomslag i 1931 holder protestaksjon mot arbeidsgiversidens general-lockout, møtes demonstrasjonstogene til appell på Grønvold idrettsplass «... for å samles med fyrstikkarbeiderne der som nettopp er

Parti sør og vest for Grønvoldbanen i 1933. Foto: Norsk Teknisk Museum

blitt oppsagt. ... Mens musikken spilte strømmet der flere og flere til, slik at det var adskillig over 500 mennesker til stede og påhørte Tranmæls ypperlige tale.»

Høsten 1931 er det stor aktivitet på Grønvold. I NM-kamper møtes Reidulf og Økern samt Grønvold mot AIL Moss. Også Korsvold, Kampørn, Gjøa, Jordal, Lilleborg, Solheim og Strømmen gjester Grønvold denne høsten.

Idrettsplassene var den gang viktige som møteplass for folket. På Grønvold var det tradisjon med St. Hansfest på idrettsplassen. I 1932 er det Skedsmo IL som stiller til kamp før kvelden rundes av med dans.

At det kunne gå hardt for seg i fotballen viser dette avisreferatet: «Under en kretskamp mellom Lille Tøyen I.F. og Grønvold I. L. på Grønvold Idrettsplass i går aftes fikk en 18 år gammel gutt leggbenet sparket helt av. Han blev kjørt til legevakten.»

I 1932 blir Grønvold A-lag for første gang krets-mestere i Akershus. I NM møter de storklubben Sagene i 1. runde hjemme på Grønvold og taper 6-3.

Baneforholden på Grønvold er gode etter tidens krav og spesielt sammenlignet med koksgrusbanene i Oslo. Senhøstes i 1932 legges Oslos finalekamper både i gutte- og juniorklassen til Grønvold.

I 1933 går er rekke kamper i AIFs bedriftsserie på Grønvold. «Gårsdagens siste kamp spiltes på Grønvold mellom Skandinavisk kabel fabrikk og Samvirkelagets transportarbeidere. Kabelfabrikkens lag, hvor landslagsspilleren Eugen Svendsen og Akershuskrets lagets Haakon Svendsen spilte, var overlegent, og vant 4-1.»

Når Aker og Østfold spiller kretskamp kommer det 400 tilskuere. Aker stiller med spillere fra Grorud, Sandvika, Roald, Freidig, Korsvoll og Grønvold. «Grønvold, som jeg så for første gang, var en pen bane, lang og bred; og vil absolutt medvirke til fortsatt fremgang for A. I. F.-idretten

oppe i det distrikt. Nu var den litt løs, men det retter sig efter hvert.»

I august 1933 trekker Grønvolds NM-kamp mot Moss AIL nærmere 1000 tilskuere. I oktober går bedriftsfotballfinalen mellom Samvirkelaget og Salomon Skofabrikk. På stillingen 4-4 med fire minutter igjen av kampen, begynner regnet for alvor og kampen må avbrytes.

Når barna ved Bryn skole skal på sommerferie-tur, stiller Grønvold IL velvillig opp i pengeinn-samlingen. «Oppe på sin bane søndag ... et ganske morsomt arrangement. Først spilte Bryn skoles guttemusikkorps. Grønvolds piketropp gav umiddelbart etter en vakker opvisning i lin-jegymnastikk, som slo meget godt an. Fotball-kampen mellom Grønvold og Odd blev en meget interessant forestilling. ... Masse mennesker overvar dette stevne, så økonomisk blir det vel en liten slant til skolebarna som sikkert kommer godt med.»

Toffa, flomlyst og mesterskap i fleng

Fra midten av 30-tallet har Grønvold gode fotballag i alle årsklasser. Klubben er populær og trekker godt med tilskuere til kampene. NM-kamper er høydepunkter i denne perioden og i 1935 går Grønvold for første gang til kvart-finalen. I en tidligere runde er Oslo-klubben Østa på besøk. «Grønvold sikret sig en knepen seier 2—1 over Østa. På Grønvoldbanen hadde rundekampen mellom hjemmelaget og B-klubben Østa Fotball trukket en anseelig tilskuermasse. Kampen blev meget hård og spennende.»

Det store fotballåret på Grønvold er utvilsomt 1935. Denne sesongen vinner klubben hele fem av syv mulige kretsmeisterskap: Senior klasse A, senior klasse C, old boys, junior og smågutteklassen. A-laget går ubeseiret gjennom serie-spillet i Aker og vinner suverent. Allikevel blir årets siste kamp avgjørende.

«Grønvold—Korsvoll 4—2. Den siste kamp i A-klassen i år, som også blev å regne for den direkte finale, blev spilt på Grønvold igår. Stillingen før kampen var den at Grønvold blev mester hvis laget bare klarte uavgjort, mens Korsvoll måt-

Grønvold Idrettslag
avholder fest på Idrettsplassen St. Hans-aften kl. ½8. Fotballkamp «Skedsmo I. L.»—«Grønvold I. L.». Brus, selters og varme pølser fåes kjøpt.
Skytebane. — Dans.

Faksimile fra Arbeiderbladet 22.6.1932

Grønvoldbanen
Finale i gutteklassen
Mjølner — Sørлие.
Spilles førstk. søndag 30. oktbr. kl. 11. på Grønvoldbanen.
Finale i juniorklassen
Mjølner — Reidulf
Spilles på samme bane kl. 3.
Entre:
Voksne 50 ore. — Barn 10 ore.
Arr. Arb. fotballkrets

Faksimile fra Arbeiderbladet 29.10.1932.

Grønvolds 5. mester-skap.
Beseiret Nydalen 2-1
i jun or.inalen igår.

Akershus-fotball:
Grønvold mester i A-klassen.

Faksimiler fra Arbeiderbladet 21.10.1935.

GRØNVOLD vant 3-2 i for-likskampen mot B J A R T

Faksimile fra Arbeiderbladet 11.10.1937

Grønvold Idrettslag holder fest for utøvere, ledere og støttespillere. Foto: Kåre Pedersen 1936, utlånt til Malerhaugen Vel.

te ha seier for å bli mester. Grønvolds mesterlag består av: K. Trondsen, K. Jacobsen, O. Johnsen, Gustav Engstrøm, Eugen Svendsen, Gunnar Larsen, Egil Olsen, Haakon Svendsen, Reidar Vold, Herman Schlevoigt og Per Olsen.

I juniorfinalen må Grønvold ha to omkamper før de overvinner Nydalen. Klubben er nær sjette mesterskap for året, men taper knepent finalen i gutteklassen mot Hasle.

Tidens mest vellykkede sesong for Grønvold blir behørig feiret med høytidelige fest på Klosterheim.

For å løse striden mellom den borgerlige idrett og arbeideridretten i Norge, pålegger Stortinget forbundene å arrangere forlikskonkurranser. Kampene trekker godt med publikum og gir en Kjærkommen slant i kassa for mange klubber. Den første forlikskampen på Grønvold finner sted i 1937 når hjemmelaget møter den borgerlige naboklubben Bjart. Kampen som trekker 400 tilskuere, ender 3-2 til Grønvold.

Grønvold deltar senere i flere forlikskamper i fotball og trolig også i friidrett og bandy. Det

hevdes at Grønvold aldri møter Vålerenga i A-kamp. Senhøstes 1938 lagene til forlikskamp i Oslo. «En håndfull frysende tilskuere overvar Vålerengens og A.I.F.-laget Grønvolds kamp på Jordal hvor Vif slo Grønvold 7-1.» Høsten 1937 får idrettsbanen på Grønvold flomlys. Dermed kan det trenes og spilles bandy også på hverdagskveldene. Tidligere år har bandy måttet ty til Østensjøvannet og dens ofte dårlige skøyteis.

Bandy er på denne tiden den typiske vinteraktiviteten til fotballspillerne. Nesten alle deltar både i bandy og fotball.

Den første flomlyskampen går en hverdagskveld i januar 1938. I bandykampen mellom Grønvold og Hasle vinner førstnevnte 6-1.

I tida fram mot andre verdenskrig er aktivitetsnivået høyt på Grønvold idrettsplass. I januar 1939 fyller Grønvold IL 25 år, et jubileum som feires med middag og dans på restaurant Humlen på selveste nyttårsaftnen. «Det blev en meget vellykket fest, preget av en god kameratslig stemning. ... utdelte klubbens fortjenstemedalje til tre av lagets mest kjente idrettsmenn for ypperlig idrettslig innsats. De tre var Eugen Svendsen, Haakon Svendsen og H. Schlevogt.»

NORSKE VARER I NORSKE HJEM

Arbeiderboliger på Grønvold.

GRØNVOLD FYRSTIKKARBEIDERFORENING — AGNES FYRSTIKKARBEIDERFORENING

Ved bruk av norske varer holdes norsk industri oppe.

Arbeiderpartiets Kvinnesekretær, Thina Thorleifsen uttaler:

„Husmedrene, som her i landet teller ca. 450 tusen, er en avgjørende faktor ved anvendelsen av hjemmenes kjøpekraft. Denne stilling bør benyttes til å støtte norsk industri og norsk produksjon — og dermed bidra til å holde norske arbeidere i arbeid.

Spørg efter norske varer.

Kjøp norske varer.

Grønvold er med i kampanjen «Norske varer i norske hjem». Faksimile fra Arbeiderbladet Fram, 7.3.1939

På festen får to av stifterne, Einar Eriksen og Hartvig Gustavsen, overrakt sølvpokal for sin store innsats for idrettslaget. I jubileumstalen blir det trukket fram at det er i ski, fotball og bandy at klubben gjør det best. Grønvold blir flere ganger kretsmestere i fotball, sist i 1938. Også i bandy er Grønvold blant kretsens beste lag.

I 1939 forsetter forlikskampene på Grønvold. I en av turneringene deltar Hasle og Grønvold for AIF, mens Bjart og Furuset representerer Landsforbundet. 600 tilskuere følger kampene.

Også i bandy spiller forliksturneringer på Grønvold. I romjula 1939 representeres LFI av Vålerenga og Skeid, mens Grønvold og Sterling bærer AIF-stjerna.

Året gir nok et kretsmesterskap til Grønvold i fotball når A-laget de slår Lilleaker 5-0 i siste kamp. Blant målscorene er de senere VIF-spillerne Leif Fjellhammer og Thorleif «Toffa» Olsen.

Bandy blir den store vinteridretten på Grønvold og flomlyset bidrar til at banen er kontinuerlig

**Grønvold kretsmester i Akershus
Vant igår 5-0 over Lilleaker.**

**Grønvold vant
to bandymesterskap i går.**

A-laget 4-0 og juniorlaget 2-1 over Lilleaker

Grønvolds lag som ble mestere var fra mål til y. v.: Reidar Olsen, Aage Sørensen, Carlo Bugge, Ola Dalaker, Th. Olsen, Rolf Svendsen, Egil Nordal, Lorang Jacobsen, Leif Fjellhammer, Erik Pettersen, Odd Nymann.

Faksimile fra Arbeiderbladet 2.1.1939

<<<: Faksimiler fra Arbeiderbladet 18.12.1939. Navnelista viser juniormesterne til Grønvold bandy.

i bruk. Arbeider-NM i bandy har stadig kamper på Grønvold med lag som Spero, Ila, Brage, Sterling, Sandvika, Tåsen, Kampen og Vika, Freidig og Grønvold.

Værforholdene gjør det til tider vanskelig å fullføre seriekampene, så også i 1938. «Akershuskretsen rakk ikke ifjor å få avviklet alle kretskamper og en rekke er blitt avgjort i år. Igår blev finale kampen i klasse. A mellom Grønvold og Sandvika spilt på Grønvoldbanen. Sandvika troppet op med det sterkeste lag de overhodet kunde stille på benene, men det hjalp ikke overfor Grønvolds slagkraftige lag igår. ... Sluttresultatet blev 5-1 seier til Grønvold, som således blev kretsmester for 1938. Laget er fra mål til ytre venstre: Rolf Svendsen, K. Johansen, Haakon Svendsen, Walter Olsen, Fritjof Johansen, Bjørn

keforsyningen. Bedriftsidretten er vel ansett og avisene refererte fra kampene: «Cupkampen på Grønvoldbanen mandag mellem Standard Telefon og Vel Vask's bedriftslag var underholdende og god. Første omgang var ganske jevn, Standard ledet ved pause med 1-0, målet scoret Aksel Sol-lie. I annen omgang lå Standard godt over, men det blev bare scoret 2 mål ved Eugen Svendsen og H. Johansen, så sluttresultatet blev 3-0-seier for Standard.»

Også i 1939 må finalekampene utsettes på grunn av dårlige isforhold. Når de spilles like før jul i den påfølgende sesongen, vinner både Grønvold A-lag og juniorlag kretsmesterskapet.

Grønvold var kanskje den klubben i Aker i både fotball og bandy i 1930-årene. Ikke minst do-

Et av klubbens yngre guttelag før kamp på Grønvoldbanen rett før andre verdenskrig. De senere sentrale VIF-spillerne Leif Fjellhammer og Thorleif «Toffa» Olsen står ved siden av hverandre i midten bak. Foto: Vålerenga historielag

Harstad, Harry Johansen, Eugen Svendsen, Trygve Johansen, Leif Fjellhammer og Egil Olsen.»

Også bedriftsidretten har bandy på programmet. På Grønvold spiller lag som Standard Telefon, Brødrene Sundt, Sønnichsen, Vel Vask og Mel-

minerte klubben i ungdomsklassene. Kombinasjonen av mange unge i nærområdet, gode treningsforhold og god klubbdrift, ga sterke lag i en årrekke.

Noe av det siste som skjer på Grønvold før den

Grønvolds ildsjel Haakon Svendsen, her i dommerdrakt.
Faksimile fra Arbeiderbladet 2.4.1940

tyske okkupasjonen, er at Aker fotballkrets setter opp kretskamper for sesongen 1940. Samtidig blir spørsmålet om samling av de to idrettsforbund i Norge stadig mer aktuelt.

Grønvold Haakon Svendsen har status som en av AIFs mest erfarne medlemmer. Han er med da Arbeidernes Idrettsopposisjon blir dannet i 1920 og da AIF stiftes fire år senere. Senere er han aktiv idrettsutøver både i fotball og bandy, samt dommer og idrettsadministrator. Svendsen støtter forslaget om sammenslåing av de to idrettsforbund slik: «Hvis man mener og vil fremme idretten og den fysiske oppdragelse av ungdommen i vårt land, vil en samling av idretten på et demokratisk grunnlag være det eneste rette.»

Oslo og Akershus-lagene
skal spille seriekamper.
A-serien kommer til å bestå av 18 lag, B-serien
16 lag. Kampene tar til i begynnelsen av august.

Faksimile fra Arbeiderbladet 12.7.1940

Krigsår

Vinteren 1940 slipper sent taket. Ennå har ingen sommeridretter kommet i gang når Norge okkuperes 9. april. Sommersesongen er planlagt i samme spor som tidligere år. Til tross for kaos og krigshandlinger ønsker idrettslederne at aktiviteten kommer i gang igjen så raskt som mulig.

Akershus Arbeiderfotballkrets gjennomfører faktisk åpningscupen første helga i mai, men må konstatere at tre av A-klubbene melder forfall. Seriespillet settes på vent og flere lag spiller da treningskamper på Grønvold. VIF leier plass på Grønvoldbanen fordi treningsbanen på Etterstad blir overtatt av tyske tropper. Siste helga i mai holder Hasle AIL pokalturnering på Grønvold der fire lag deltar.

I midten av juni kommer seriekampene i gang. Første halvdel av sesongen avvikles etter planen. I Oslo derimot blir det ikke seriespill i 1940. Fotballen i det okkuperte Akershus ruller på Grefsen stadion, Grønvold, Grorud og Ullern idrettsplass helt til slutten av august. Da har presset fra okkupasjonsmakten blitt så ubehagelig at AIF avlyser alle konkurranser. Én av de konkurransene som fullføres i Norge denne høsten er Landsforbundets NM i fotball.

I oktober 1940 holder Bjart, Freidig og Grønvold generalforsamlinger. Med overveldende flertall besluttes dannet en storklubb i Østre Aker og et midlertidig styre nedsettes. All virksomhet stopper opp når «Idrettsføreren» den 28. mars 1942 oppløser en rekke norske idrettslag. Blant disse er Bjart, Freidig

Nytt kraftig
idrettslag i Aker.
Bjart, Freidig, Grønvold gått
sammen til B. F. G.

Faksemile fra Arbeiderbladet 23.5.1945

Idrett	Sted
Friidrett	Jordal Idrettsplass
Håndball	Grønvoldbanen og Østre Aker Middelskole (senere Teisen gymnas)
Fotball	Grønvoldbanen og Trasopbanen
Ishockey	Grønvoldbanen
Bandy	Grønvoldbanen og Østensjøvannet
Orientering	Trasopbanene og Oppsal Velhus
Langrenn	Østmarksetra, Oppsal Velhus og Bryn skole
Skihopping	Bjartbakken

og Grønvold. Selv om konkurranseidrett og treninger innstilles, driver klubbene etter hvert en viss trening i det skjulte. Fra 1943 blir det arrangert også illegale konkurranser.

Samling i B.F.G.

Idrettlaget Bjart Freidig Grønvold (BFG) blir den første store sammenslutningen av lag fra Landsforbundet og AIF. Allerede 22.mai 1945 vedtas sammenslåingen. *«Det er de tre kjente Bryn-lag, Bjart, Freidig og Grønvold som har realisert sine førkrigs-planer, og er smeltet sammen til forkortelsen B. F. G. etter typisk dansk/svensk mønster.»*

Under stiftelsesmøtet blir det poengtert at Bjarts navn har blitt misbrukt av Nasjonal Samling (NS) i et forsøk på å fremme naziidretten. Det påpekes at ingen av de idrettsmenn som representerte navnet Bjart under okkupasjonen hadde noe med Bjart å gjøre før okkupasjonen.¹

BFG når nye farger og draktsettet har røde trøyer med ett sett av blå vertikale striper, og hvite bukser og strømper. Når BFG går inn i Oppsal IF i 1970 beholder fotballgruppa BFGs farger til langt inn i 1980-tallet. Samtidig er Oppsals klubbfarger er blå trøye og blå bukse.

BFG deltar i den store mønstringen på Idrettens dag 2. juni 1945. De tre tidligere klubbene har avmarsj fra sine kjerneområder. Bjart har oppmøte på Bryn Torg, Freidig ved Godlia velhus, og Grønvold ved idrettsplassen. BFG går i samlet tog til Bislett ledsaget av Østensjø Ungdomskorps. Om ettermiddagen arrangerer

BFG fotballkamper på Trasop Idrettsplass mot et russisk fangelag og et engelsk flåtelag. Det hele avsluttes med folkefest i Skøyenparken.²

BFG blir en stor klubb med utøvere i mange idrettsgrener. Klubben er fra starten tilsluttet Aker Idrettskrets. Det tar tid å samordne virksomheten og ikke minst enes om hvor de ulike idrettene skal trene og konkurrere. Til langt ut på 1950-tallet er aktiviteten fordelt over et stort område.

BFG kommer tidlig i gang med fotball våren 1945. Treningene ledes av Grønvolds tidligere landslagsspiller og lagkaptein Eugen Svendsen. Grønvoldbanen er ennå ikke spillbar så treningene legges til Trasop. Lagets første seriekamp finner sted 8. juni på Grefsen stadion. Den nye klubben starter godt og vinner 2-0 over Kjelsås.

BFG mister etter hvert flere sentrale spillere. De tidligere Grønvoldstjernene Leif Fjellhammer og Thorleif «Toffa» Olsen går til Vålerenga der de gjør det meget bra. Toffas mor jobber på fyrstikkfabrikken, som så mange av foreldrene til andre spillere. Grønvoldbanen ligger rett ved huset der Toffa vokste opp og det er der han utvikler sine gode fotballferdigheter. Toffa har mange gode minner i den grønnhvitstripa trøya til Grønvold. I Vålerenga spiller han hele 18 sesonger. I sin siste kamp er han nesten 42 år og blir da den eldste som har spilt i norsk toppserie.

Utpå sensommeren 1945 er Grønvoldbanen fortsatt ikke ryddet etter tyskerne. *«Den store*

¹ Arbeiderbladet 23.5.1945

² Arbeiderbladet 2.6.1945

klubben B. F. G. har en fin bane, men nå ligger det 2000 favner ved der.»

Banen bli ikke spilleklar i det første etterkrigs-året. Fra 1945 får BFG driftstilskudd fra Aker kommune til islegging og drift av Grønvold. Det første tilskuddet er på 2500 kroner og BFG får også bidrag til innkjøp av brøytebil.

I desember 1945 er bandykampene i gang på Grønvold. Først ut er Varg-Vålerenga og BFG-Stabæk. Senere på vinteren legges Østlandsmesterskapet i bandy for junior til Grønvold.

I 1946 bevilger Aker kommune 36 000 kroner til en større reparasjon av Grønvold idretts-plass. Så snart banen er utbedret, flytter fotball-gruppa tilbake fra Trasop. Klubben arrangerer i disse årene flere store juniorturneringer. Kam-pene er populære, og flere ganger kommer det

Faksimile fra Arbeiderbladet 5.4.1948

mens herrelaget blant annet spiller mot Frem 31, Mode og Ski. Fra 1948 finnes ingen omtale av håndball på Grønvold og det er derfor sannsynlig at BFG nedlegger sine håndballag.

Alltid tidlig vår på Grønvold

I flere år fra 1948 er det mulig å spille kamper på Grønvold allerede i begynnelsen av april. For storlagene i Oslo er det kjærkomment med isfri bane tidlig i sesongen. Vålerenga er første lag

Faksimiler fra Arbeiderbladet i 1946

500 tilskuere. Også Lørens A-lag i fotball spiller nå sine hjemmekamper på Grønvold. Banen regnes for å være god. Banedekket en blanding av gress og grus, en kombinasjon som var mye brukt i de nære etterkrigsårene.

Håndball blir populært rett etter krigen. Idrettsmyndighetene mener at håndball «er den rette sport for kvinner». På Grønvoldbanen er det kamper bare i 1947. BFGs damelag møter i disse årene lag som Ullevål, Bækkelaget og Koll,

som kommer til Grønvold og fotballpremieren samler hele 3000 tilskuere.

«I løpet av en uke har vi hoppet direkte fra vinter til sommeridrett. I påsken gikk folk på ski, og i går hadde vi vårens første fotballkamper. Vi så på Vålerengen og BFG på den innbydende grusbanen som ligger innimellom boligene på Grønvold. Det var kø foran inngangen og folk sto tett langs sidelinjene for å se aspiranten til hovedserien slå 2. divisjonslaget med 5-0.»

Uka etter er det mesterlaget til Skeid som kommer til Grønvold. BFG taper 4-1 og det rapporteres av Skeid viser periodevis pent spill.

Foran vårkampen i 1949 får Grønvold behørig omtale. «I fjor hadde vi sesongåpning for fotballen i Stor-Oslo på en tørr og telefri Grønvoldbane 2. april. I år kommer åpningen en uke tidligere. Riktignok er ikke bakken helt fri for tele ennå, men banen er is- og snebar og hvis været blir noenlunde pent resten av uken, vil banen også bli tørr og fin. Det er vanskelig å konkurrere ut Grønvoldbanen som vårens første spilleklare, det lå igjen litt is etter ishockeybanen i forrige uke, men den måtte gi tapt for 200 kg salt, og nå er alt klart for fotballeseongen.»

Også dette året er Vålerenga første gjest. Klubben leder hovedserien etter høstsesongen og forbereder seg grundig til vårens sesongavslutning. «Begge lagene vil selvsagt spille i varme ishockeygensere. ... Fotballpremieren samlet fullt hus, d.v.s. 3000 tilskuere, på Grønvold i fjor, det blir nok like fullt i år hvis været blir godt.»

Selv om BFG har gjort et omfattende forarbeid med banen, er ikke Grønvold spesielt egnet for tidligkamp dette året.

De tidlige vårkampene tar slutt 1952 da kaldt vårvær gjør det umulig å få til brukbare forhold. Når Vålerenga og Frigg møtes i 1950 er banen svært bløt. Publikumsinteressen er det derimot intet å si på. 5000 tilskuere er rekord for Grønvold.

De siste årene

Utover 1950-tallet blir det stadig færre fotballkamper på Grønvold. Vedlikeholdet forsømmes ettersom BFG faller nedover i divisjonene. Mot midten av tiåret flytter BFG alt til Trasopbanen.

I 1952 dør en 38 år gammel mann under en bedriftsfotballkamp på Grønvoldbanen. Dødsårsaken viser seg å være hjertelammelse. Han faller om i pausen. I etterkant får hendelsen oppmerksomhet på grunn av en lei misforståelse. Det hevdes en lege som oppsøkes i sitt hjem i nærområdet nekter å rykke ut. Se-

Vålerengas keeper går i nærkamp med BFG's spiss. Faksimile fra Friheten 28.3.1949:

nere kommer det fram budbringeren kun forteller lege at spilleren er lettere skadd. BFG får overraskende svak utvikling som fotballklubb. Der Grønvold var blant de beste klubbene i Aker krets, faller BFG nedover i divisjonssystemet. Fra nivå 2 i 1946 går faller de helt til nivå 5 i 1952. I 1966 når BFG bunnen av divisjonssystemet og vaker de neste mellom de to laveste nivåene. Laget som i 1970 går inn i Oppsal IF er på nivå 6.

1954 er det siste året med fotball på Grønvoldbanen med A-kamper på nivå 4 mot blant andre Sørli, Drøbak/Frogn og Bækkelaget. I disse årene har norsk fotball sesonger med oppstart på høsten og avslutning i juni det påfølgende år. Når sesongen 1954/55 starter er BFG i oppløsning. Etter et stygt hjemmetap for Sinsen trekker BFG laget fra serien. Dermed flyttes laget ned til nivå 5 fra neste sesong.

Den siste fotballkampen på Grønvold er det guttelagene til BFG og Grorud som spiller. Tirsdag 14. september er det slutt for fotballkamper på trivelige Grønvoldbanen.

Hvorfor banen blir liggende brakk fra høsten 1954 er vanskelig å dokumentere. Trolig har Fyrstikkfabrikken bestemt at idrettslagets låneavtale skal opphøre. Samtidig som BFG flytter til Trasop tas de nye banene på Valle Hovin i bruk. Med Vålerengas inntreden mister BFG sitt

Industribygg under bygging rett nord for banen. Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, 1953

rekrutteringsgrunnlag i området og det er naturlig å trekke østover.

Ishockeyrinken

Aftenposten melder høsten 1947 at Grønvold kan bli stedet for Oslos nye kunstfrosne uten-dørsbane for skøyter. «*Det er ikke helt sentralt oppe ved Bryn, men der slipper man i et hvert fall den kalde rå tåken som ligger over Oslodalen hele vinteren.*» Det blir med dette ene oppslaget. Kunstisdiskusjonen skal ikke lande på mange år ennå.

Rett før jul i 1948 står den nye ishockeybanen på Grønvold ferdig. Innvielsen skjer med romjulisturning. Avisene utroper BFGs nye bane til en av landets fineste. Den har internasjonale mål og vantene er like fine som de under OL-turneringen i St. Moritz. Målburene er de første i sitt slag i Norge. Nettet som henger ned fra den bueformede bøylen, hindrer pucken å sprette ut på banen igjen etter scoring.

Under innvielsen er ishockeypresident Narvestad imponert over at BFG etter bare ett års medlemskap i forbundet kan framvise en så flott ishockeybane. «*Banen er helt enestående i*

sitt slag her i landet, en må nemlig helt ned til Sveits for å finne liknende.»

BFG debuterer i 3. divisjon der de møter blant annet Vålerenga og Kampørn. Torsdag 13. januar 1949 går den første hjemmekampen mot Fagerborg. I mildværet på Grønvold vinner BFG 4-2. Mange kamper i den lokale 3. divisjon legges til Grønvold denne vinteren. Til slutt er det Vålerenga som sikrer seg opprykk til 2. divisjon.

Same vinter holder forbundet instruksjonskurs for skoleungdom på Grønvold. Pågangen er så stor at kursene må utvides. For å senke terskelen for deltakelse låner forbundet ut køller og pucker.

BFG forblir i 3. divisjon i ishockey og er ofte å finne nær bunnen av tabellen. Fra 1949-52 kommer lag som Grorud, Ila, Jordal, Sagene og Spartakus til Grønvold-rinken.

Ishockeyforbundet
slår et slag for de yngste
Over 100 skoleungdommer i aktivitet på Frogner
og Grønvold lørdag ettermiddag

Faksimile fra Aftenposten 26.1.1949

Ishockey på naturis har en kort og hektisk sesong. Seriekampene starter i januar og avsluttes medio februar. I disse 5-6 ukene er det normalt stabile isforhold. Allikevel preges flere sesonger av stadige avlysninger på grunn av mildvær eller kraftig snøfall.

1952 er siste sesong med seriespill for BFG. I 1953 trekkes laget og det er slutt for ishockey i klubben. I årene 1949-57 er det ikke registrert noen ungdomslag fra BFG i seriesystemet.

Banen består og seks år senere spilles det igjen kamper på Grønvold. I 1958 legger Løren flere ungdomskamper til Grønvold. Også skoleserien i ishockey bruker banen. Slik fortsetter det ut februar 1960.

Når gutta på Grønvold oppsøker ishockeybanen like før jul i 1960, får de ifølge VG sitt livs sjokk. Uten varsel er banen fjernet. 200 unggutter mister skøytebanen sin. I 46 år har det vært idrettsbane på Grønvold. Fyrstikkfabrikken har leid ut tomta til en bedrift. Selv bygger fabrikkens lagerskur der ishockeybanen lå. «Guttene

på Grønvold akter ikke å gi seg uten sverdslag. De bærer bort halmen etter som arbeiderne legger den ut.» Protestene hjelper ikke. Banen fjernes, og industrien rykker inn.

Industrien overtar

Utstykkingen av industritomter på Grønvold starter med at fyrstikkfabrikken gir tomt i gave til Norsk Teknisk Museum i 1954. Det første næringsbygget ved Grønvoldbanen blir Grenseveien 73 i 1953. Her flytter ingeniørfirmaet Svein Dyrhoff inn med produksjon av elektrokjeler til storindustrien. Samme år samler Jarlsberg Mineralvann AS sin produksjon i et nybygg vest for banen.

I 1959 brenner låven på Grønvold gård ned. Den var da fortsatt lager for redskaper og hestekjøretøyer. Gårdens hovedbygning med sidefløy og stabbur reddes unna flammene. De resterende gårdsbygningene er registrert som verneverdige.

Nedbyggingen av arealet til Grønvold idrettsplass skjer først i 1962, åtte år etter at fotballen har forlatt banen.

Storfint lagerbygg reist på Grønvolds fotballbane

Faksimile fra Arbeiderbladet 23.5.1962

Til venstre: Røwde & Co sitt nye lagerbygg på Grønvold. Foto: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, 1962

Til høyre: Kart over Grønvold etter etableringen av nye industribygg. Grønvoldbanen lå der Røwde & Co ligger. Kilde: Lokalkart for Helsefyr-Sinsen 1962, Oslo kommune.

Gummivaregrossisten A/S Røwde & Co bygger et enormt lager- og kontorbygg som dekker nesten hele den gamle fotballplassen. Bygget får hele 10 mål gulvflate og utenfor er det parkering for 80 biler. Avisas utsendte lar seg begeistre: *«Bygget i seg selv er ytterst smakfullt utstyrt. Ytterveggene er av sandbanket murstein, hallen av glattslipt naturstein, og kontorene, spisesalen og vaske- og toalettanleggene står absolutt på topp av det man kan se i bedriftene i dag. Lagerlokalene har en veldig romkapasitet og er utstyrt med praktiske hyllearrangementer, paller og trucks med heiseinnretninger. Det hele er som et skreddersydd skall omkring hele vår organisasjon, sier firmaets folk.»*

Etterord

Den vakkert beliggende og svært populære Grønvoldbanen får bare 40 års levetid. Banen blir anlagt på dugnad av idrettslagets medlemmer i 1914. Grønvold IL stoler på at fabrikken ikke vil kreve tomte tilbake. Når fyrstikkfabrikken innskrenker produksjonen utover 1950-tallet, blir ledig tomteareal bygget bort eller solgt.

Det er ingen debatt å finne etter nedbyggingen av Grønvoldbanen. Industrireising står sterkt i den nære etterkrigstiden. Den nær sagt eneste reaksjon er et leserinnlegg signert R.H. i Arbeiderbladet i 1967.³

Ved befaring på Grønvold i 2021 er det ingen spor å se etter verken fotball- eller ishockeybanen. Denne gangen er industrien som bygges ned på Grønvold. Massive boligblokker rykker inn. Ingen ting er egentlig forandret på alle disse årene. Det er høyest avkastning på kapitalen som bestemmer utviklingen.

Det er gledelig å se at Grønvold Gård har fått sin minneplakett fra Oslo Byes Vel. Med sin rike historie fortjener sannelig Grønvoldbanen det samme.

3 _____ Arbeiderbladet 7.9.1967

Apropos grusbaner: Hva med den som Grønvold IF anla ved dugnad? Mange timers slit, etter hard arbeidsdag. Nå er det industri der.